herpy

SCYNKI

Scynk perłowaty

Chalcides ocellatus

Chalcides ocellatus to żywy, aktywny w dzień scynk z obszaru śródziemnomorskiego, Afryki Północnej i Bliskiego Wschodu, o gładkim, walcowatym ciele, małych nogach i jasno obrzeżonych plamkach ocznych na grzbiecie. Pływa w luźnym piasku, rodzi żywe młode, jest ciekawski i łatwo go obserwować. Dobrze czuje się w suchym terrarium z piaszczystym podłożem, ciepłym miejscem do wygrzewania i wilgotnymi nocami.

Rodzina: Scincidae Nazwa angielska: Ocellated (Bronze) Skink

NAJWAŻNIEJSZE FAKTY

ZWIERZĘ

Wielkość dorosłego osobnika	**15-30 cm** długość całkowita z ogonem
Waga	**22-39 g**
Długość życia	**10-20 lat**
Aktywność	**Za dnia**
Tryb życia	**Naziemny i kopiący nory**
Środowisko	**Pustynia i półpustynia**
Trudność	**Średnio zaawansowany**

HODOWLA

Min. terrarium	**90 × 45 × 30 cm** D × S × W dla 1 dorosłego osobnika
Temperatura w dzień	**24-29 °C**
Miejsce wygrzewania	**33-37 °C**
Temperatura w nocy	**18-21 °C**
Wilgotność	**15-35%**
Woda	**Miska z wodą**
UVB	**Zalecane** Strefa Fergusona 2
Pokarm	**Owady i małe bezkręgowce (skoczogonki, muszki owocowe)**
Utrzymanie	**Pojedynczo lub w grupach**

ROZMNAŻANIE

Rozmnażanie	**Żyworodny**
Wielkość miotu	**2-12 młodych**
Zniesienia w roku	**1-2**
Ciąża	**90-120 dni**

OCHRONA I FORMALNOŚCI

CITES	**Niewymieniony**
Załącznik unijny	**Niewymieniony**
IUCN	**Najmniejszej troski (LC)**

O gatunku

Chalcides ocellatus to niewielki, gładki i błyszczący scynk o stożkowatej głowie, długim, cylindrycznym ciele, krótkich nogach z pięcioma palcami, długich palcach tylnych stóp i zwężającym się ogonie. Nogi są małe, ale dobrze rozwinięte, co odróżnia ten gatunek od *Chalcides chalcides*, który żyje obok niego na Sardynii i Sycylii. Barwa podstawowa jest brązowa, szara lub brunatna, z jasnym brzuchem, a na grzbiecie biegną rzędy ciemnych plamek z jasnym obrzeżeniem, tzw. plamek ocznych (ocelli). Od warg przez policzek przebiegają ciemne pasy. Ubarwienie i rysunek bardzo różnią się w zależności od populacji. Nazwa gatunkowa ocellatus oznacza właśnie „oczkowany”.

Gatunek osiąga 15-30 cm długości łącznie z ogonem i waży około 22-39 g. Długość życia w niewoli nie jest udokumentowana; 10-20 lat to szacunek. Samice mają większe ciało i brzuch niż samce, natomiast samce mają stosunkowo większą głowę. Zwierzę jest zwinne, ale niezbyt szybkie, i ucieka przed drapieżnikami, wślizgując się za rośliny. Potrafi

„pływać” w luźnym piasku i ziemi, wykonując ciałem ruchy jak ryba, ale jego nogi nie są przystosowane do prawdziwego kopania i rzadko zakopuje się głębiej niż na około 4 cm.

Gatunek opisał w 1775 roku Peter Forsskål, a jako lokalizację typową podał Egipt. Wyróżnia się kilka podgatunków, z których część budzi wątpliwości, a blisko spokrewniony *Chalcides colosii* był wcześniej uznawany za podgatunek.

C. ocellatus jest ciekawski i szybko się uczy, potrafi rozróżniać ludzi i pamięta, jak był traktowany. Jest jednak śliski, szybki i łatwo go wystraszyć, więc nie nadaje się do częstego brania na ręce. Ma światłoczułe oko ciemieniowe, które wychwytuje ruch z góry, dlatego łatwo się płoszy, gdy podchodzi się do niego od góry.

Występowanie i środowisko

Chalcides ocellatus ma bardzo rozległy zasięg. W Europie występuje na Sardynii, Sycylii, Lampedusie i Linosie, na Malcie, Krecie i kilku innych wyspach greckich, na Cyprze i w Turcji. Na Bliskim Wschodzie żyje w Libanie, Syrii, Jordanii, Izraelu, Palestynie, Iraku, Iranie, Arabii Saudyjskiej, Jemenie, Omanie i Zjednoczonych Emiratach Arabskich, a na wschodzie dociera do południowego Turkmenistanu i zachodniego Pakistanu. Doniesienia z Indii i Sri Lanki są wątpliwe.

W Afryce Północnej gatunek występuje od Maroka i Sahary Zachodniej po Egipt, a na południu po Mauretanię, Mali, Niger, Czad i Sudan. Doniesienia z Afryki Wschodniej są sporne i nie zostały zaznaczone na mapie.

Gatunek został zawleczony na kontynentalną część Włoch, m.in. w okolice Neapolu i do portu w Toskanii, wraz z ruchem statków z Sardynii, a także wprowadzony do Francji i USA. Populacje introdukowane nie zostały zaznaczone na mapie.

> **Naturalny zasięg:** Włochy, Malta, Grecja, Cypr, Turcja, Liban, Syria, Jordania, Izrael, Terytoria Palestyńskie, Irak, Iran, Arabia Saudyjska, Jemen, Oman, Zjednoczone Emiraty Arabskie, Turkmenistan, Pakistan, Maroko, Sahara Zachodnia, Mauretania, Algieria, Tunezja, Libia, Egipt, Niger, Mali, Sudan i Czad.

ŚRODOWISKO

Chalcides ocellatus to generalista, który zamieszkuje wiele rodzajów suchych terenów wzdłuż Morza Śródziemnego i dalej w głąb obszarów pustynnych: piaszczyste i kamieniste równiny, pustynie żwirowe i tereny uprawne. Preferuje luźną, piaszczystą do kamienistej glebę z rozproszoną roślinnością, kamieniami i opadłymi gałęziami, pod którymi może się ukryć. Rzadko żyje daleko od wody, a tereny przybrzeżne są znacznie wilgotniejsze, niż sugeruje suchy krajobraz.

Gatunek jest aktywny w dzień i wygrzewa się, ale spędza też dużo czasu w podłożu. Dni są suche i gorące, noce wilgotne, z rosą i wysoką wilgotnością powietrza, a w nocy zwierzęta wybierają niższą temperaturę ciała. Zimą występuje chłodniejszy okres, ale gatunek nie zapada w prawdziwą hibernację. Sezon rozrodczy przypada na wiosnę i lato i zależy od temperatury oraz długości dnia.

Hodowla

TERRARIUM

Pojedyncze zwierzę potrzebuje terrarium o wymiarach co najmniej 90 × 45 × 30 cm, a większe jest lepsze. Powierzchnia dna ma większe znaczenie niż wysokość, bo gatunek porusza się głównie po ziemi, ale też się wspina, więc gałęzie i kamienie zapewniają urozmaicenie. Wysokość powyżej 60 cm rzadko jest potrzebna. Terrarium musi być dobrze wentylowane, otwarte z przodu i pełne lub zasłonięte z trzech stron, żeby zwierzę czuło się mniej wyeksponowane.

W podłożu musi dać się kopać: luźna mieszanka 3 części ziemi ogrodowej i 2 części piasku do piaskownicy, warstwą o grubości co najmniej 5 cm, a grubszą, jeśli mają rosnąć rośliny. Warstwa suchych liści na wierzchu daje dodatkową strukturę do kopania. Unikaj włókna kokosowego, kory, zrębków, łupin orzechów, żwiru i piasku wapiennego. Piasek wapienny jest sprzedawany jako bezpieczny produkt, ale taki nie jest. Codziennie usuwaj odchody, resztki pokarmu i kwas moczowy, a całe podłoże wymieniaj co 1-3 miesiące, jeśli terrarium nie jest bioaktywne.

Urządź terrarium kilkoma kryjówkami z korka, jamami i płaskimi kamieniami, gałęziami, półkami oraz roślinami odpornymi na suszę. Płaskie kamienie muszą leżeć stabilnie, żeby nie przygniotły zwierzęcia, które się pod nie wkopuje. Dzięki wielu kryjówkom zwierzęta poruszają się swobodnie i częściej się pokazują.

Czytaj więcej: Budowa terrarium i podłoże bioaktywne

TEMPERATURA

Chalcides ocellatus uwielbia słońce i potrzebuje wyraźnego gradientu temperatury. Miejsce do wygrzewania powinno mieć temperaturę powierzchni 43-49 °C, mierzoną termometrem na podczerwień, a temperatura powietrza nad nim powinna wynosić 33-37 °C. Chłodna strona powinna mieć 24-29 °C. W nocy wyłącza się całe ogrzewanie i oświetlenie, a temperatura może spaść do 18-21 °C.

Użyj żarówki halogenowej typu spot lub zwykłej żarówki w jednym końcu terrarium i połóż pod nią duży, płaski kamień jako miejsce do wygrzewania. Światło i ciepło muszą pochodzić z tego samego miejsca, bo zwierzę kojarzy światło z miejscem do wygrzewania. Nowo narodzone młode dobrze się wspinają i mogą prześlizgnąć się obok osłony lampy, dlatego najlepiej umieścić lampę poza terrarium, nad siatką. Mierz temperaturę zarówno w miejscu do wygrzewania, jak i po chłodnej stronie. Jeśli zwierzę nie może uciec od ciepła, może dostać udaru cieplnego.

Gatunek nie zapada w hibernację, ale chłodny okres spoczynku trwający około trzech miesięcy, od grudnia do marca, jest korzystny. Stopniowo skracaj czas działania lampy grzewczej, najwyżej o pół godziny tygodniowo, aż będzie włączona tylko przez około trzy godziny dziennie, i obniż temperaturę nocną. W tym okresie zwierzę je mniej albo wcale. Waż je i ponownie podnieś temperaturę, jeśli straci 10 % masy ciała.

Czytaj więcej: Ciepło i temperatura

WILGOTNOŚĆ I WODA

Wilgotność powietrza powinna odpowiadać rytmowi w naturze: sucho w dzień i wilgotno w nocy. W dzień terrarium powinno wyschnąć do 15-35 %, a w nocy wilgotność może wzrosnąć do 90-100 %. Zraszaj terrarium każdego wieczoru po zgaszeniu światła i pozwól mu ponownie wyschnąć w ciągu dnia. Wymaga to naprawdę dobrej wentylacji, zwłaszcza w wilgotnych mieszkaniach; w przeciwnym razie podłoże będzie zbyt mokre i spleśnieje.

Zraszanie nawilża też podłoże, dzięki czemu zwierzęciu łatwiej utrzymać równowagę wodną. Mierz wilgotność cyfrowym higrometrem umieszczonym w środku terrarium. Zawsze musi stać płytka miska ze świeżą wodą. Wymieniaj wodę, gdy jest zabrudzona, i co tydzień szoruj miskę.

Czytaj więcej: Wilgotność, zraszanie i wentylacja

OŚWIETLENIE I UVB

Gatunek jest aktywny w dzień i potrzebuje mocnego światła oraz UVB. Należy do strefy Fergusona 2, a indeks UV w miejscu do wygrzewania powinien wynosić 2-3 i być niższy w pozostałej części terrarium. Świetlówka T5 HO 5-6 % zapewnia to w odległości 25-35 cm od grzbietu zwierzęcia przez siatkę, a świetlówka 10-12 % w odległości 40-50 cm. Świetlówka powinna obejmować około połowy długości terrarium i znajdować się nad miejscem do wygrzewania razem z lampą grzewczą. Szkło i plastik blokują UVB, więc nie może być między nimi żadnej płyty. Wymieniaj świetlówkę zgodnie z zaleceniami producenta. Witamina D3 w pokarmie może utrzymać zwierzę przy życiu bez UVB, ale dawkowanie jest nieprecyzyjne, a UVB jest lepsze.

Zapewnij ponadto mocne światło dzienne ze świetlówki T5 lub lampy LED o barwie ok. 6500 K, obejmujące od dwóch trzecich do trzech czwartych długości terrarium. Długość dnia może wynosić 12 godzin przez cały rok, ale może też zmieniać się z porami roku, od około 10 godzin w styczniu do 14 godzin w lipcu. Używaj timera i nigdy nie stosuj kolorowego światła.

Czytaj więcej: Światło i UVB Czytaj więcej: Wapń, witaminy i suplementy

ŻYWIENIE

Gatunek jest przede wszystkim owadożerny i w naturze zjada niemal wszystko, co zdoła obezwładnić: koniki polne, świerszcze, mrówki, chrząszcze, równonogi, pająki, skolopendry i larwy owadów. Zjada też młode innych jaszczurek i ogony osobników własnego gatunku. W terrarium pokarmem mogą być świerszcze, karaczany (np. *Blaptica dubia* i *Blaberus discoidalis*), szarańcza, mącznik młynarek, pleśniakowce, jedwabniki, małe drewnojady, larwy zawisaka tytoniowego, równonogi i larwy muchy czarnej (Hermetia illucens). Urozmaicenie jest ważne. Larwy barciaka i butterworms to przysmaki, które podaje się najwyżej raz w miesiącu. Dokarmiaj owady co najmniej przez dobę, zanim je podasz.

Gatunek zjada też trochę pokarmu roślinnego: drobno posiekane zielone, takie jak mniszek, nać marchwi i hibiskus, a także kwiaty i miękkie owoce. Zielone dwa razy w tygodniu w zupełności wystarczy, a wiele zwierząt i tak go nie rusza. Gotowy pokarm dla owadożernych jaszczurek i mokra karma dla kotów również są zjadane i dobrze mieć je w zapasie; podawaj je najwyżej raz w tygodniu.

Młode karmi się codziennie, dorosłe 2-3 razy w tygodniu, a ciężarne samice i samice tuż po porodzie codziennie. Ofiary powinny być nieco mniejsze niż głowa zwierzęcia. Posypuj pokarm wapniem i od czasu do czasu podawaj multiwitaminę; lepiej za mało niż za dużo.

Czytaj więcej: Zwierzęta karmowe: utrzymanie i hodowla

ZACHOWANIE I OBCHODZENIE SIĘ ZE ZWIERZĘCIEM

Chalcides ocellatus jest aktywny i ciekawski, ale nie nadaje się do regularnego brania na ręce: jest śliski i szybki i łatwo ucieka, gdy się wystraszy. Spokojne podchodzenie i pokarm dodają mu odwagi, natomiast ganianie i przymus sprawiają, że staje się płochliwy i zestresowany, a odzyskanie zaufania może zająć dużo czasu.

Daj nowemu zwierzęciu 2-3 tygodnie spokoju, w czasie których tylko wymieniasz wodę i pokarm oraz czyścisz podłoże. Podchodź z boku, nie od góry. Następnie oferuj owady pęsetą z miękkimi końcówkami, a później z ręki.

Zwierzę można trzymać pojedynczo i jest to najbezpieczniejsze. Grupy są możliwe, ale zdarzają się gwałtowne zachowania między samcami, ze strony ciężarnych samic wobec samców, ze strony samców wobec młodych oraz między dorosłymi samicami. Samice o zbliżonej wielkości zwykle dobrze się dogadują, jeśli mają miejsce, wiele kryjówek i osłony. Samce mogą walczyć na śmierć w okresie rozrodczym. Płeć trudno rozpoznać, więc grupy wymagają uważnej obserwacji, a zwierzęta, które wgryzają się w siebie i turlają się razem, trzeba natychmiast rozdzielić. Licz co najmniej 1300 cm^2 dodatkowej powierzchni dna na każde dodatkowe zwierzę i kilka miejsc do wygrzewania.

Rozmnażanie

DOJRZAŁOŚĆ PŁCIOWA I OKREŚLANIE PŁCI

Płeć bardzo trudno określić, a sprzedawca rzadko może ją zagwarantować. Dorosłe samice mają większe ciało i brzuch, natomiast samce mają stosunkowo większą głowę. Samce osiągają dojrzałość płciową przy większych rozmiarach niż samice. Wiek osiągania dojrzałości płciowej nie jest udokumentowany. Samce często zdradza zachowanie: są agresywne wobec innych samców, zwłaszcza w okresie rozrodczym, a podczas kopulacji samiec wgryza się w samicę.

GODY I KOPULACJA

W naturze gatunek rozmnaża się wiosną i latem, a sezon rozrodczy zależy od temperatury i długości dnia. Chłodny okres spoczynku zimą nie jest konieczny do rozmnażania, ale może korzystnie wpływać na równowagę hormonalną zwierząt. Samica może kopulować kilka razy w roku.

Łącz samca z samicą tylko wtedy, gdy chcesz mieć młode i możesz się nimi zająć, bo miotów szybko przybywa. Samica musi być zdrowa i w dobrej kondycji. Podczas kopulacji samiec wgryza się w samicę, a często poprzedzają to ruchy ogona. Ciężarne samice mogą atakować samce, więc rozdziel zwierzęta, jeśli pojawi się niepokój.

SKŁADANIE JAJ I ZNIESIENIA

Chalcides ocellatus rodzi żywe młode, które otrzymują składniki odżywcze od matki przez łożysko. Miot liczy 2-7 młodych, średnio około 4, przy czym duże samice mają ich najwięcej; zdarzają się mioty liczące nawet tuzin. Niektóre samice mają dwa mioty w jednym sezonie.

Ciąża przypada na miesiące letnie. Pod koniec ciąży samica przestaje jeść, co jest normalne, a po porodzie trzeba ją obficie karmić. Zapewnij jej spokój i wiele kryjówek. Młode są samodzielne od urodzenia.

INKUBACJA

Nie ma okresu inkubacji, ponieważ młode rodzą się żywe. Długość ciąży nie jest udokumentowana; 3-4 miesiące to szacunek. Ciężarną samicę utrzymuje się w zwykłych warunkach z ciepłem, UVB i wapniem, karmi codziennie i nie wolno jej stresować. Najlepiej umieść ją osobno, żeby nie była atakowana przez inne zwierzęta ani sama ich nie atakowała.

Czytaj więcej: Inkubacja jaj

ODCHÓW MŁODYCH

Nowo narodzone młode są małe i aktywne, od razu szukają pokarmu i kryjówek i dobrze się wspinają. Karm je codziennie małymi owadami posypanymi wapniem i zapewnij im takie same warunki jak dorosłym: luźne, piaszczyste podłoże, miejsce do wygrzewania, UVB oraz suche dni i wilgotne noce. Oddziel młode od dorosłych, bo dorosłe zwierzęta je gryzą i mogą je zjeść. Zapewnij wiele kryjówek i rozdziel młode do kilku terrariów, jeśli jest ich dużo.

Zdrowie i częste błędy

Chalcides ocellatus jest odporny, jeśli gradient temperatury, rytm wilgotności i UVB są prawidłowe. Większość problemów wynika z nieprawidłowej opieki:

- Zbyt mało UVB i wapnia prowadzi do metabolicznej choroby kości (MBD). Używaj dobrej świetlówki UVB i posypuj pokarm.
- Zbyt mało ciepła powoduje złe trawienie, utratę masy ciała, dnę, zatkanie jelit i osłabienie odporności. Jednocześnie zwierzę musi mieć możliwość wycofania się w chłodne miejsca, inaczej grozi mu udar cieplny.
- Zbyt mokre, słabo wentylowane podłoże powoduje pleśń i problemy skórne. Pozwól podłożu wyschnąć w ciągu dnia.
- Piasek wapienny i gruboziarniste podłoże są nieodpowiednie. Używaj drobnego piasku lub mieszanki piasku i ziemi.
- Brak wody do picia prowadzi do odwodnienia i problemów z linieniem.
- Zbyt wiele zwierząt razem prowadzi do walk, pogryzień, utraty ogonów i kanibalizmu.

Zdrowe zwierzę ma czyste oczy, okrągłe i pełne ciało, prosty grzbiet i nogi, gładkie łuski, zwarte odchody z niewielką ilością białego kwasu moczowego, regularnie je i wyrywa się, gdy się je trzyma. Objawy choroby to zapadnięte ciało, widoczny kręgosłup, matowa skóra, luźne odchody, oddychanie z otwartym pyskiem i ospałość. Zwierzęta ukrywają chorobę, więc warto prowadzić notatki o masie ciała i zachowaniu oraz raz w roku zrobić badanie kontrolne u lekarza weterynarii z doświadczeniem w leczeniu gadów.

Czytaj więcej: Typowe choroby i objawy choroby

Zawsze pytaj kogoś, kto się zna

Ten poradnik to dobry punkt wyjścia, ale nie zastąpi doświadczenia. Zwierzęta są różne, a wielu najważniejszych rzeczy można się nauczyć tylko od ludzi, którzy od lat hodują dany gatunek. Porozmawiaj z hodowcą, doświadczonym terrarystą lub weterynarzem, który zna gady i płazy, zanim kupisz zwierzę - i ponownie, gdy coś wygląda niepokojąco.